

Дерев'янка Б.В. Щодо запровадження поняття «цивільний партнер» до Закону України «Про запобігання корупції». *Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини: Матеріали Круглого столу, присвяченого Дню прав людини та Міжнародному дню боротьби з корупцією, із залученням практичних працівників, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти (10 грудня 2020 р.)*. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 41–43.

ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЦИВІЛЬНИЙ ПАРТНЕР» ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Дерев'янка Б.В.,

доктор юридичних наук, професор

Протягом останніх років законодавство про запобігання та боротьбу із корупцією серйозно змінилося та ускладнилося. В Україні було утворено та вже почали діяти Вищий антикорупційний суд, Державне бюро розслідувань, Національне агентство з питань запобігання корупції. Проте і корупціонери стають щодня усе більш спритними та винахідливими у питаннях обкрадання держави.

Закон України «Про запобігання корупції» зобов'язує представників законодавчої, виконавчої та судової влади України подавати публічні декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, які викладаються у відкритий доступ у мережі Інтернет. Ще у 2011 році на прикладі сфери освіти нами підтримувалися та висловлювалися думки на користь публічності й утворення наглядових рад. Серед іншого вказувалося, що в умовах постійного посилення ролі, значення та обсягів законодавства, спрямованого на боротьбу або запобігання корупції, публічна звітність або утворення наглядових рад зніме значну кількість питань та відведе необґрунтовані підозри від законослухняних закладів освіти та їх керівників; а також сприятиме оптимізації управління та контролю у закладах освіти [1, с. 239]. З одного боку, запровадження публічності можна вважати значним позитивом і певною перемогою демократії, адже кожен бажаючий може ознайомитися із статками знайомого чи незнайомого йому політика, службовця, правоохоронця, судді. На Росії, наприклад, про такий рівень публічності стосовно статків посадових осіб можуть лише мріяти. З іншого боку, публічне оприлюднення в мережі Інтернет інформації про статки декларанта та членів його сім'ї розкриває певні особисті дані як самого декларанта, так і членів його сім'ї. Від цього людина та її близькі можуть серйозно постраждати. Відсутність у декларації адреси належного декларанту чи будь-кому із членів його сім'ї того чи іншого нерухомого майна чи земельної ділянки не є перешкодою для осіб, які хочуть цю адресу дізнатися. Наявність вказівки на населений пункт є серйозною підказкою, особливо, якщо цей населений пункт невеликий. Зазначення у декларації, що декларант або член його сім'ї має нерухоме майно, наприклад, у місті Донецьк, є прямою підказкою та нагадуванням спецслужбам РФ про наявність важеля впливу на посадову особу в Україні. А це може завдати прямої шкоди не лише самій особі та членам її сім'ї, але і державі. Ще невідомо яким внутрішнім особистим переконанням керується при ухваленні вироку чи рішення, постановленні ували

Дерев'янко Б.В. Щодо запровадження поняття «цивільний партнер» до Закону України «Про запобігання корупції». *Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини: Матеріали Круглого столу, присвяченого Дню прав людини та Міжнародному дню боротьби з корупцією, із залученням практичних працівників, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти (10 грудня 2020 р.)*. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 41–43.

український суддя, який має нерухомість у тимчасово непідконтрольному українському уряду місті, невідомо які особи і з якої спецслужби РФ можуть впливати на формування його особистого переконання. Можливо викладене вплинуло на суддів Конституційного суду України при ухваленні ними 27 жовтня 2020 року рішення стосовно неконституційності окремих норм Закону України «Про запобігання корупції» та Кримінального кодексу України, зокрема і в частині неконституційності оприлюднення персональних даних декларантів та членів їх сімей.

Наведене вище вказує на складність і суперечливість процесу запобігання корупції в Україні. Проте зараз слід розглянути дещо інше питання, пов'язане із пропозицією щодо запровадження до Закону України «Про запобігання корупції» терміну «цивільний партнер».

В усьому світі, а з початку 1990-х років і в Україні державні службовці з метою приховування власних доходів переоформляли частину майна на своїх близьких і не дуже близьких родичів. Ще за радянських часів окремі особи перед потенційним скоєнням корисливих та інших злочинів, додатковою санкцією за які передбачалася конфіскація майна, переоформляли майно або купували нове майно на своїх родичів чи інших близьких осіб.

Сьогодні в абзаці третьому частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» наведено достатньо широкий перелік близьких осіб: близькі особи – члени сім'ї декларанта, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта [2]. Проте названа норма визначає лише близьких осіб, наявних у декларанта офіційно. Натомість ігнорується така категорія близьких осіб, як «цивільний партнер», оскільки вона не є офіційною.

30 жовтня 2020 року народним депутатом України О.С. Жмеренецьким було подано до Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо розширення переліку близьких осіб» за реєстраційним номером 4294. Цей законопроект спрямований на захист інтересів держави від корупційних проявів за посередництва «цивільних партнерів» суб'єктів декларування. Автором законопроекту цілком виправдано пропонується надання визначення терміну «цивільний партнер» та поширення на такого партнера усіх заходів з перевірок та контролю, аналогічних заходам, що застосовуються до близьких осіб, зокрема членів сім'ї декларанта. Пропозиція є слушною, оскільки на

Дерев'янко Б.В. Щодо запровадження поняття «цивільний партнер» до Закону України «Про запобігання корупції». *Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини: Матеріали Круглого столу, присвяченого Дню прав людини та Міжнародному дню боротьби з корупцією, із залученням практичних працівників, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти (10 грудня 2020 р.)*. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. С. 41–43.

таких осіб також може оформлятися майно, угоди, зобов'язання, передаватися корпоративні права.

Проте пропозицію запровадити цей термін у текст Закону України «Про запобігання корупції» О.С. Жмеренецьким зроблено не лише стосовно декларанта, а й стосовно Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції та працівників апарату Національного агентства з питань запобігання корупції. Так, у випадку внесення до частини другої статті 15 Закону України «Про запобігання корупції» після слів «а у разі її відсутності його» словосполучення «цивільний партнер», останній у разі загибелі (смерті) Голови, заступника Голови Національного агентства під час виконання службових обов'язків та у разі відсутності у загиблого сім'ї, отримає від держави одноразову грошову допомогу в розмірі десятирічного розміру оплати праці загиблого (померлого) за останньою посадою, яку він займав, в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Вважаємо це недоцільним та таким, що викличе потребу у додаткових роз'ясненнях способів доведення особою наявності статусу «цивільного партнера» – треба буде встановити критерії щодо тривалості, «глибини» цивільних партнерських стосунків тощо.

Запровадження терміну «цивільний партнер» у текст Закону України «Про запобігання корупції» потрібно робити лише стосовно декларанта, який сьогодні користуючись відсутністю цього визначення у Законі, може оформляти майно на цю особу, відкривати на неї рахунки у відділеннях банків, надавати їй певні пільги чи привілеї, нагороди, призначати на певні посади тощо. Відсутність статусу чоловіка (дружини) у цивільного партнера Голови, заступника Голови Національного агентства з питань запобігання корупції має залишатися підставою для відмови такому цивільному партнеру у виплаті одноразової грошової допомоги за статтею 15 Закону України «Про запобігання корупції». Стосовно ж декларанта слід повністю підтримати автора законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо розширення переліку близьких осіб» в частині внесення до тексту Закону України «Про запобігання корупції» поняття «цивільний партнер» та поширення на таку особу усіх можливих зобов'язань та перевірок, аналогічних члену сім'ї декларанта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дерев'янко Б.В. Надання освітніх послуг: правовий статус суб'єктів: монографія / Б.В. Дерев'янко; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2011. 335 с.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.